

Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatında Eleştirel Bakış

Beyhan KANTER*

Edebî eleştiri, nitelikli metinlerin tanınması, yorumlanması, klasikleşmesi ve geleceğe taşınması aşamalarında çok temel bir işleve sahiptir. Aynı şekilde, edebiyatın farklı türlerinde olduğu ya da olması gerektiği gibi çocuk edebiyatı ürünlerinin de yetkinliğinin saptanmasında ve çocuk merkezli her eserin bu alana dâhil edilip edilmeyeceği noktasında nitelikli tartışmalara ve bu alandaki kuramsal fikirlere ihtiyaç vardır. Ancak çocuk edebiyatı söz konusu olduğunda eleştiri yazılarına pek tesadüf edilmemesi, bu alanın öncelikli sorunlarından birisidir. Bu sorunun sebepleri arasında, çocuk edebiyatının küçümsenerek bu edebiyata gerekli ehemmiyetin verilmemesi, farklı yöntemlerle bu alana yaklaşabilecek eleştirmenlerin yeterli sayıda olmayışı gibi nedenler sayılabilir. Oysa çocuk ve ilk gençlik edebiyatı ürünlerine yönelik eleştirel bakış açısının zenginliği, ürünlerin daha iyi anlaşılmasının yanı sıra bu türün yetkin bir alan olarak gelişmesine de ciddi katkılar sağlayabilir.

Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı eserlerinin değerlendirilmesinde de diğer edebiyat türlerinde olduğu gibi kuramlardan istifade edilmeli ve disiplinlerarası bakış açısı benimsenmelidir. Zira çocuk edebiyatı, edebiyattan bağımsız değildir. Edebiyat için geçerli olan estetik unsurlar çocuk edebiyatı için de geçerlidir.

Bu bağlamda çocuk edebiyatına yönelik eleştirilerin söz konusu edebiyat ürünlerinin niteliğine göre titizlikle belirlenmesi gerekmektedir. Edebiyat kuramlarından istifade edilirken psikolojik ve sosyolojik verilerin de merkeze alınması çocuk edebiyatı türlerine yönelik eleştirilerin temel yapı taşlarından biri olmalıdır. Bununla birlikte edebiyat kuramlarındaki yazar, metin ve okur odaklı eleştirilerin çocuk edebiyatına göre yeniden biçimlendirilmesi gerekir. Özellikle hedef kitlesi çocuk olan bir edebiyata yönelik eleştirilerde ‘okurun niyeti’ de göz ardı edilmemelidir. Çocuk edebiyatı metinleri, araştırmaya/eleştirmeye tabi tutulurken hangi yaş grubuna hitap ettiği gözden kaçmamalıdır. Dolayısıyla çocuk edebiyatı ürünlerini eleştiren / inceleyen araştırmacı, çocukluk felsefesini, sosyolojisini ve psikolojisini derinlemesine bilmelidir. Zira çocuklar için yazılan eserler de toplumsal koşullardan bağımsız olarak düşünülemez. Bu nedenle çocuk edebiyatına ilişkin eleştirilerin sosyolojik ve psikolojik analizlerle beslenmesi gerekir.

Nitelikli ve yetkin bir çocuk edebiyatı eleştirisinin gerçekleşmesinde, bilimsel boyutların ve metodolojik kaygının göz ardı edilmemesi gerekir. Metinler, seçilen yönetime uygun olarak dil, içerik ve anlam dizgeleri bakımından değerlendirilmeli ve edebî eleştiride olduğu gibi eserin yazıldığı dönem de dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte salt eski kuramlar yerine çağdaş eserleri daha iyi analiz etmeye imkân tanıyacak eleştirel bir tutumun benimsenmesi de yerinde olacaktır.

* Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.